

## **Tadeusz Kijonka – nekrolog**

### **Odešel přítel záolžských básníků**

S velkým zármutkem jsem jako básník a literární vědec přijal zprávu, že v pátek ráno 30. června 2017 zemřel ve věku osmdesáti let katovický básník, žurnalista, redaktor katovického měsíčníku *Śląsk* a dlouholetý dramaturg Slezské opery v Bytomi Tadeusz Kijonka.

Pana Tadeusze jsem poznal jako host několika básnických nájezdů na zámek Piastovců v Břehu (pol. Brzeg). Díky záolžskému básníkovi Wilhelmu Przewczkovi, jenž byl mj. členem Rady Moravskoslezských spisovatelů v Brně, byl Kijonka také pozván na setkání spisovatelů střední Evropy v Luhačovicích v r. 2003 (mj. spolu s Mieczysławem Orským z vratislavského časopisu *Odra* nebo básníkem, polonistou prof. Bogusławem Żurakowským z Krakova). Byl to také Kijonka jako zakladatel (v r. 1992) Hornoslezského literárního sdružení v Katovicích (*Górnośląskie Towarzystwo Literackie*) a po dobu 20 let jeho předseda, kdo mne přijal za člena tohoto sdružení a jeho Těšínsko-záolžské sekce, v níž jsem spolupracoval především s básníkem a novinářem Kazimierzem Kaszperem, jehož s Kijonkou pojilo dlouholeté a srdečné přátelství. Setkávali jsme se pak při různých příležitostech, například při výročí 10 let založení měsíčníku *Śląsk* v r. 2005 v Katovicích, kde jsem mohl poznat jako spolupracovník redakce celou řadu zajímavých osobností nejen světa kultury, ale i vědy nebo církve. Ostatně jsem i později příležitostně navštěvoval redakci v r. 2007, kdy jsem pobýval na půlročním stipendijním pobytu MŠMT ČR na Ústavu slavistiky Slezské univerzity v Katovicích a publikoval v něm články zejména o záolžské literatuře.

Tadeusz Kijonka byl rovněž znám svou přichylností k literátům ze Zálží, kam zajížděl na semináře SLA PZKO nebo Literární skupiny 63 v Třinci, neboť s Těšínskem ho spojovaly rovněž rodinné vazby. V době, kdy vznikala kniha k 70. narozeninám Kijonky, kterou její editoři – polonista prof. Marian Kisiel a sociolog dr. hab. Tadeusz Sierny – velmi výstižně nazvali *Po pierwsze: Śląsk* (Zaprve: Slezsko; Katowice: Śląsk, 2007), přihlásil jsem se k tomuto souboru svými překlady z Kijonkovy poezie inspirované Prahou a Čechami (*Bílá Hora, Báseň s otazníky*, s. 95–96). Avšak již dříve jsem přeložil některé Kijonkovy básně, například v cyklu svých překladů polských básní, které byly inspirovány událostí sebeupálení studenta Jana Palacha. Cyklus, který jsem nazval „Hommage Jan Palach“, byl otištěn v pražském časopise *Labyrint* a kromě Kijonkovy básně *Pochodeň* jsem v něm publikoval básně Wilhelma Przewczka (*Zápalná oběť srdce*), Władysława Sikory (*Památce Jana Palacha*), varšavského básníka Bohdana Urbankowského (*Památce Jana Palacha*) a Óndry Łysohorského (*Balada o studentu a kacíři*), přičemž v tomto posledním případě šlo o překlad z básnického idiolektu, který vymyslel frýdecký rodák Ervín Goj (píšící pod pseudonymem Óndra Łysohorsky) a nazval jej laštinou. Dále jsem Kijonkovy básně v českém překladu zveřejnil v časopisech *Tvar*, *Průhledy* a *Půlnoční expres*. Naopak z mojí poemy *Nové prostory Ikarů*, s níž jsem se zúčastnil soutěže O Ikarovo křídlo, která proběhla v několika ročnících na Těrlicku, byla zařazena ukázka (III. zpěv poemy *Nowe przestrzenie Ikara* v překladu Kazimierze Kaszpera) do antologie příspěvků z této česko-polské literární soutěže *Pod znakiem Ikara: Antologia poetycka* v redakci Tadeusze Kijonky a Mariana Kisiela (Katowice, GTL 2004, s. 84). V mé knihovně se také nachází několik Kijonkových sbírek s věnováním, z nichž je patrné, že si mé translátorské a popularizační publicistické práce pro polské básníky z Polska i Těšínska vážil. Sám jsem oceňoval Kijonku jako skvělého básníka, k čemuž se ještě dostaneme.

Tadeusz Kijonka se narodil 10. listopadu 1936 roku v Radlinu. V r. 1960 vystudoval Jagellonskou univerzitu v Krakově. Do Katovic se přestěhoval v r. 1954 a usadil se ve čtvrti Brynów. V letech 1967 – 2013 byl dramaturgem Slezské opery v Bytomi a kromě toho autorem dramatických děl, tedy dramatikem. Kromě literární činnosti se angažoval i politicky.

V letech 1985 – 1991 byl poslancem Sejmu PLR. Později byl členem komitétu na podporu Bronisława Komorowského před prezidentskými volbami v r. 2010 a 2015.

Jako básník Kijonka debutoval v Dělnické tribuně (Trybuna Robotnicza) v r. 1955 triptychem *Konstantynopol Mickiewicza* (Mickiewiczova Konstantinopole), za který obdržel první cenu ve studentské básnické soutěži vyhlášené u příležitosti Roku Mickiewicze. V jeho tvorbě dominovaly slezské motivy (např. halda, Radlin, řeka Leśnicza), objevovaly se romantické prvky (např. aluze na Mickiewiczovu tvorbu, vzpoura, dialog s Bohem), ale i antické motivy (Sysifos, Horácius), vlastenectví vyjadřované mj. nadšením z krásy své slezské země, vztahem k místní tradici a kultuře (zejména hornické) i rodné venkovské krajině, ale také navazováním na bolestné stránky dějin Polska. Vydal i zajímavou sbírku *44 sonety brynowskie z obrazami Jerzego Dudy-Gracza* (44 brynowských sonetů s obrazy Jerzyho dudy-Gracza; Katowice 2014), které byly – jak už je patrné z názvu – věnované katovické čtvrti, v níž žil. Básník se s ní zúčastnil finále soutěže o Básnickou cenu Konstantyho Ildefonse Gałczyńskiego – Orfeus (Nagroda Poetycka im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego – Orfeusz) v r. 2015. Kijonka byl autorem čtrnácti básnických sbírek. V jeho poslední sbírce *Słowo w słowo* (Slovo v slovo; 2015) se objevují motivy životního bilancování a smutku. Jak se básník svěřil: „One towarzyszą mi od zawsze. Moja twórczość podporządkowana jest zmaganiu się z pamięcią, cielesnością i śmiercią. Poza tym w ostatnim czasie zmagalem się z chorobą, która również odcisnęła na mnie swoje piętno.“ (Provázejí mne odjakživa. Moje tvorba je podřízena vyrovnání se s pamětí, tělesností a smrtí. Kromě toho jsem v poslední době bojoval s nemocí, která také na mně zanechala svůj otisk; Gazeta Wyborcza, 15. 1. 2016; rozmlouvala Marta Odziomek.) V r. 2016 Kijonka plánoval vydat ještě sbírku *Wigilie* (Vánoce), ale k tomu již nedošlo.

Z hlediska literárněkritického ohlasu na Kijonkovu tvorbu je zejména cenný sborník *Światy poetyckie Tadeusza Kijonki* (Básnické světy Tadeusze Kijonky; Katowice 2016), který představuje nejobsáhlejší soubor recepcí tvorby básníka z Brynowa. Podle jednoho z editorů sborníku, Mariana Kisiela, se v Kijonkově tvorbě často objevují motivy země, paměti, těla a také existence, víry, pocitů a původu. To je velmi správný postřeh, vždyť na otázku Marty Odziomekové „Czyli dla poety liczy się przede wszystkim tak zwana uważność?“ (Takže pro básníka je cenná především pozornost?), Kijonka odpověděl: „Dokładnie tak. Miałem ją w sobie od dzieciństwa i pielęgnowałem wraz z wiekiem. Podobnie jak wrażliwość, opiekuńczość i dociekliwość. Być może jest to związane z koniecznością roztoczenia opieki nad moim dwuletnim wówczas młodszym bratem w czasie II wojny światowej, kiedy rodziców aresztowało gestapo i zostaliśmy sami.“ (Přesně tak. Měl jsem ji v sobě od dětství a poeštoval jsem ji spolu s věkem. Podobně jako citlivost, starostlivost a zvědavost. Snad je to spojené s nevyhnutelností péče o svého dvouletého bratra během druhé světové války, kdy rodiče zatklo gestapo a my jsme zůstali sami.) (Ibidem.)

Tadeusz Kijonka byl za svou literární a kulturně-společenskou práci několikrát oceněn. V r. 2014 obdržel zvláštní Cenu ministra kultury a národního dědictví Bogdana Zdrojewského za „neocenitelné zásluhy o polskou kulturu“. V r. 2016 obdržel titul Čestného Slezana (Honorowego Ślązaka), který mu byl přiznán během 26. ročníku soutěže Po naszymu, czyli po śląsku (Po našem, tedy slezsky), která je organizována senátorkou Marií Pańczykovou-Pozdziejovou. Ve stejném roce byl jako publicista nominován na Cihlu z Noviny (Cegła z Gazety), která je udělována osobám propagujícím slezské hodnoty. Nominaci mu přiznal prof. Marek Szczepański, jenž mj. ocenil, že jako jeden z nemnoha současných básníků stále píše básně v klasické formě sonetu. Básník také obdržel cenu Slezský smaragd (Śląski Smaragd) udělovanou katovickou diecézí Evangelické církve augsburského vyznání v r. 2012, Cenu Wojciecha Korfantyho, kterou mu přiznal Hornoslezský svaz (Nagroda im. Wojciecha Korfantego przyznana przez Związek Górnośląski) v r. 2002 a Bronzovou medaili

Zasloužilý pro kulturu Gloria Artis (Brazowy Medal Zasłużony Kulturze Gloria Artis) v r. 2006.

Tadeusz Kijonka své kulaté narozeniny, tedy osmdesátku, slavil v listopadu minulého roku ve Slezské opěře v Bytomi, kde působil právě půl století, v kruhu své rodiny a přátel. V této souvislosti se nabízí ještě citovat otázku Marty Odziomekové „Kim pan się czuje?“ (Kým se cítíte být?). Básník na ni odpověděl takto: „Jeżeli miałbym najkrócej określić swoją osobę, to powiedziałbym, że jestem rybniczaniec z Radlina, Ślązakiem z rybnickiego i Polakiem ze Śląska.“ (Pokud bych měl stručně popsat svou osobu, tak bych řekl, že jsem Rybničanem z Radlinu, Slezanem z Rybnického kraje a Polákem ze Slezska.) (Ibidem.)

Tadeusz Kijonka byl 4. července 2017 pochován na hřbitově při Francouzské ulici v Katovicích.

Čest jeho památce!

*Libor Martinek*